

Tannhelse- hvem har ansvaret?

Samarbeid mellom kommune og fylkeskommune

Rigmor Moe, rådgiver folkehelse, Tannhelsetjenesten i Akershus

Fra Nasjonal faglig retningslinje for forebygging og behandling av underernæring

Faktorer som påvirker mat- og næringsinntak

En rekke faktorer påvirker matinntaket og kan ligge til grunn for underernæring. Å identifisere årsaker til et eventuelt redusert matinntak og underernæring krever en bred kartlegging for å kunne finne frem til og iverksette effektive og målrettede individrettede tiltak. Snakk med den enkelte og eventuelt pårørende om hva vedkommende tenker kan være årsak til et for lavt eller mangelfullt inntak. Faktorer som påvirker matinntaket, kan grovt sett deles inn i følgende grupper:

- funksjonsnivå
- maten som tilbys
- miljøfaktorer
- medisinske faktorer
- kulturelle og psykososiale faktorer

Se tabell og figur.

Faktor	Eksempel
Funksjonsnivå	Munn- og tannstatus, svelg- og tyggefunksjon, generell fysisk- og muskelfunksjon, syn, hørsel, smak, lukt, mental/kognitiv funksjon

Spiserelaterte symptomer	Kryss av for de aktuelle
Ingen matlyst, føler ikke for å spise	
Lukter plager meg	
Raskt mett	
Maten smaker rart/smaker ikke	
Tørr i munnen	
Sår i munnen	
Forstoppelse	
Kvalme	

Side 19/56

Utmattethet (orker ikke)	
Smerter	
Annet	

Ernæringstrappen. Modell for prioritering av ernærings tiltak.

Ernæringstrappen er utarbeidet etter intensjonen om å starte på det nederste trinnet i trappen og arbeide seg oppover trinnene hvis ønsket effekt ikke oppnås.

En forutsetning for god ernæringsbehandling er at underliggende faktorer er godt kartlagt og ligger til grunn for tiltakene.

Hvorfor skal vi samarbeide?

§ 3-4. Kommunens plikt til samarbeid og samordning

De kommunale helse- og omsorgstjenestene skal samarbeide med andre tjenesteytere dersom samarbeid er nødvendig for å gi pasienten eller brukeren et helhetlig og samordnet tjenestetilbud.

§ 1. Formål

Forskriften skal bidra til å sikre at personer som mottar pleie- og omsorgstjenester etter kommunehelsetjenesteloven og sosialtjenesteloven får ivaretatt sine grunnleggende behov med respekt for det enkelte menneskets selvbestemmelsesrett, egenverd og livsførsel.

§ 1-4a. Fylkeskommunens ansvar for samarbeid

Fylkeskommunen skal sørge for at virksomheter som yter tannhelsetjenester som nevnt i §§ 1-1 og 1-3, samarbeider med andre tjenesteytere dersom samarbeid er nødvendig for å gi pasienten et helhetlig og samordnet tjenestetilbud, og samarbeider med barnekoordinator dersom dette er oppnevnt etter helse- og omsorgstjenesteloven § 7-2 a.

Fylkeskommunen skal, i tillegg til å følge opp enkelte pasienter, sørge for nødvendig samarbeid mellom tannhelsetjenesten innad i fylkeskommunen, med tannhelsetjenesten i andre fylkeskommuner og andre tjenesteytere, slik at den fylkeskommunale tannhelsetjenesten og de andre tjenesteyterne kan ivareta sine oppgaver etter lov og forskrift.

§ 1-2. (Tannhelsetjenestens formål)

Fylkeskommunen skal fremme tannhelsen i befolkningen og ved sin tannhelsetjeneste sørge for nødvendig forebyggelse og behandling. Den skal spre opplysning om og øke interessen for hva den enkelte selv og allmennheten kan gjøre for å fremme tannhelsen.

Gi opplæring til annet helsepersonell

- Hjelp andre med tann- og munnstell for å opprettholde god oral helse
- Kan avdekke problemer med tenner og i munnhulen

Hva sier Lov om tannhelsetjenesten?

§1.3. (Omfanget av Den offentlige tannhelsetjenesten)

Den offentlige tannhelsetjenesten skal organisere forebyggende tiltak for hele befolkningen. Den skal gi et regelmessig og oppsøkende tilbud til:

- a. Barn og ungdom fra fødsel til og med det året de fyller 18 år
- b. Psykisk utviklingshemmede i og utenfor institusjon
- c. Grupper av eldre, uføre og langtidssyke i institusjon og hjemmesykepleie
- d. Ungdom som fyller 19 eller 20 år i behandlingsåret
- e. Andre grupper som fylkeskommunen har vedtatt å prioritere

Unge voksne (21-24 år) betaler 25% av offentlig takst. Budsjettedtak.

Utdyping av gruppe C i tannhelsesloven

Gruppe C1:

- Eldre, uføre eller kronisk syke med minst 3 måneder opphold i sykehjem, aldershjem, sykehus eller lignende behandlingsinstitusjoner
- Tilbud i den offentlige tannhelsetjenesten en avledet rettighet

Gruppe C2:

- Personer som har mottatt helsetjenester i hjemmet minst én gang pr uke i tre måneder eller mer, jfr. Helse- og omsorgstjenesteloven § 3-2 første ledd nr. 6 bokstav a og c.
- **§ 3-2. Kommunens ansvar for helse- og omsorgstjenester**
- 6. Andre helse- og omsorgstjenester, herunder:
 - a. Helsetjenester i hjemmet
 - ~~b. Personlig assistanse, herunder praktisk bistand og opplæring og støttekontakt~~
 - c. Plass i institusjon, herunder sykehjem

c. Grupper av eldre, langtidssyke og uføre i hjemmesykepleie

Hjemmesykepleie: helsetjenester i hjemmet i form av lettere behandling, sårbehandling, legemiddelhåndtering, psykiatrisk sykepleie mv.

Det er ikke avgjørende at helsehjelpen gis av en sykepleier eller av annet helsepersonell. Det avgjørende er typen hjelp som gis.

Hjelp som ikke anses som hjemmesykepleie:

- Personlig assistanse og praktisk bistand. Eksempler: Hjelp til matlaging, dusj og stell, hjelp til å gå i butikken og møte til avtaler.
- Andre helsetjenester i hjemmet. Eksempler: Fotterapi, fysioterapi- eller ergoterapitjenester.

Hjemmesykepleie tar utgangspunkt i pasientens hjem (også omsorgsbolig, bofellesskap, trygdebolig og andre private eller kommunale tilpassede boliger som ikke er institusjon.) Det er ikke et absolutt krav at tjenesten utføres innendørs i pasientens hjem, men tjenesten må ta utgangspunkt i hjemmet.

<https://www.helsedirektoratet.no/tema/tannhelsetjenesteloven/tannbehandling-til-pasienter-i-gruppe-c>

Samarbeidsavtale mellom helse- og omsorgstjenesten og tannhelsetjenesten i Viken

4 Rettigheter for gruppen

b) Psykisk utviklingshemmede over 18 år, i og utenfor institusjon

Personer med psykisk utviklingshemming har rett til gratis tannhelsetjenester hele året.

Det kreves dokumentasjon fra kommunehelsetjeneste eller spesialisthelsetjenesten på diagnosen (ICD-10 klassifiseringssystem: F70-F79 eller KRC2 kode P10-Psykisk utviklingshemming).

Personer med psykisk utviklingshemming og deres omsorgspersoner skal få opplæring og veiledning i tann- og munnskikk tilpasset den enkelte behov. Innvalgt til tannhelsetjeneste skal etter individuell vurdering. Tjenesten er gratis, med unntak av eventuell tannregulering.

c2) Eldre, langtidssyke og uføre i institusjon

Eldre, uføre og kronisk syke med opphold i somatisk eller psykiatrisk institusjon har rett til gratis undersøkelse, veiledning og nødvendig tannbehandling ved langtidsopphold.

Denne gruppen av tannhelsetjenestebestanden § 3-3 bokstav c, Akten- og omsorgstjenestebestanden § 3-2 nr. 6, bokstav c, og Forskrift om vederlag for tannhelsetjenester i den offentlige tannhelsetjeneste § 2.

Eksempel på institusjon er sykehus, sykehjem, bar- og behandlingsenheter, behandlingsinstitusjoner m.m., som får budsjett og regnskap godkjent av, og tilskudd til drift fra en offentlig instans, eller er tatt med i kommunal eller fylkeskommunale helse- og sosial plan. Statlige helseinstitusjoner er inkludert.

Behovene i private nusbefordlingsinstitusjoner som ikke har avtale med regionalt helseforetak eller kommune(f), har ikke rettigheter i tannhelsetjenesten.

Det er en forutsetning at oppholdet har varig, eller er minst 3 år i tre måneder eller mer. Ved kortere opphold blir det kun gitt skuttbehandling. Rettigheten varer så lenge personen bor på institusjonen.

c2) Personer med helsetjenester i hjemmet (Hjemmesykepleie)

Personer som har hatt-, eller forventes å ha et kommunalt vedtak om helsetjenester i hjemmet i tre måneder eller mer, og minimum én gang pr. år, har rett til gratis undersøkelse, veiledning og tannbehandling i den offentlige tannhelsetjenesten. Ved kortere varighet enn tre måneder gis kun skuttbehandling.

Denne gruppen av tannhelsetjenestebestanden § 3-3 bokstav c, Akten- og omsorgstjenestebestanden § 3-2 nr. 6, bokstav c og Forskrift om vederlag for tannhelsetjenester i den offentlige

tannhelsetjenesten § 2. Tilbudet bortfaller hvis vedtak om helse- og omsorgstjenester opphører.

Hjemmesykepleie til helsetjenester og psykiatriske sykepleie som med utgangspunkt i pasientens hjem utføres:

- Betjent behandling (psykiatriske sykepleier, administrasjon av kateter og liggende)
- Skiftbehandling
- Legemiddelbehandling

Ved at hjemmetts ambulanse til legges til brukers eget hjem, omsorgsperson, bedriftsskole, trykkelag og andre tilpassende boliger som ikke er institusjon.

e) Rusmiddelavhengige

Personer over 20 år som er rusmiddelavhengige og har vedtak om tjenester etter Akten- og omsorgstjenestebestanden § 3-2, nr. 6 bokstav b, § 3-6, nr. 1 og 2, har rett til gratis undersøkelse, veiledning og nødvendig tannbehandling i den offentlige tannhelsetjenesten. Dette gjelder følgende tjenester:

- Helsetjenester i hjemmet
- Personlig assistanse, herunder praktisk bistand, opplæring og støttekontakt
- Ruse i institusjon, herunder sykehjem
- Rusemiddelbehandling, i form av avstøtningsmiddel

Rett til gratis tannhelsetjenester gjelder også for personer som er under legemiddelassistent rehabilitering (LAR).

Se også Helse- og omsorgsdepartementets Rundskriv Nr. 3-2/2006 og Rundskriv Nr. 1-4/2008, samt informasjon på helseordbokstets nettside. Tilbudet bortfaller når tjenesten opphører.

Kommunen må dokumentere at personen innfrir kriteriene.

5 Ansvar og forpliktelser for helse- og omsorgstjenesten

- Delta på samarbeidsmøter 3-2 ganger i år med tannhelsetjenesten.
- Informere nye brukere med rettigheter om tannhelsetjenestens tilbud, innhente informert samtykke til undersøkelse og eventuell tannbehandling. Dette gjøres ved å fylle ut tilbudsgjennomgangen med bruker (fyller på nettsiden www.viken.no/tannhelse). Svar journalføres. Sjekkes med pasient

Tilbud om tannhelsetjenester til beboere på institusjon

Du som har vært beboer på institusjon i tre måneder eller mer, har rett til gratis undersøkelse, veiledning og tannbehandling i den offentlige tannhelsetjenesten, jfr. [Tannhelsetjenesteloven § 3-3 bokstave c](#), [Helse- og omsorgstjenesteloven § 3-2 nr. 6, bokstav c](#), og [Forskrift om vederlag for tannhelsetjenester i den offentlige tannhelsetjenesten § 2](#).

Tilbudet bortfaller hvis bruken av helse- og omsorgstjenester opphører.

Skjemaet fylles ut i samarbeid med en ansatt i helse- og omsorgstjenesten og sendes nærmeste offentlige tannklinik. Kontaktinformasjon til tannklinikene er tilgjengelig på www.viken.no/tannhelse.

Helseskjema på side 2 fylles ut og legges ved.

Sett kryss:

- ☐ Jeg ønsker å benytte meg av tilbudet og samtykker i at tannhelsetjenesten får informasjon om min helsestilstand, eventuell medisinbruk og annet som har betydning for tannhelse og tannbehandling.
- ☐ Jeg ønsker ikke å benytte meg av tilbudet.

For- og etternavn			
Fødselsnr. (11 siffer)		Telefon	
Postadresse			
Postnummer		Poststed	
Dato		Underskrift	

Festlege	
----------	--

Eventuelle utfyllende opplysninger

Undertegnede bekrefter at denne brukeren har vedtak om institusjonsplass og oppfylder kravene for å ha rettigheter i den offentlige tannhelsetjenesten.

Vedtaksdato		Vedtak gyldig til og med dato	
Institusjon/avdeling		Underskrift saksbehandler/kontaktperson	
Dato			
Kontaktperson i kommunen		Telefon	

Samtykket kan når som helst trekkes tilbake

Tilbud om tannhelsetjenester til brukere av helsetjenester i hjemmet

Du som har et kommunalt vedtak om helsetjenester i hjemmet minimum én gang pr. uke, og har hatt det i tre måneder eller mer, har rett til gratis undersøkelse, veiledning og tannbehandling i den offentlige tannhelsetjenesten, jfr. [Tannhelsetjenesteloven § 3-3 bokstave c](#), [Helse- og omsorgstjenesteloven § 3-2 nr. 6, bokstav a](#) og [Forskrift om vederlag for tannhelsetjenester i den offentlige tannhelsetjenesten § 2](#).

Tilbudet bortfaller hvis vedtak om helse- og omsorgstjenester opphører.

Skjemaet fylles ut i samarbeid med en ansatt i helse- og omsorgstjenesten og sendes nærmeste offentlige tannklinik. Kontaktinformasjon til tannklinikene er tilgjengelig på www.viken.no/tannhelse.

Det må forelegges en bekreftelse på at vedtak er fattet før tilbud om gratis tannhelsetjenester gis. Helseskjema på side 2 fylles ut og vedlegges.

Sett kryss:

- ☐ Jeg ønsker å benytte meg av tilbudet og samtykker i at tannhelsetjenesten får informasjon om min helsestilstand, eventuell medisinbruk og annet som har betydning for tannhelse og tannbehandling.
- ☐ Jeg ønsker ikke å benytte meg av tilbudet.

For- og etternavn			
Fødselsnr. (11 siffer)		Telefon	
Postadresse			
Postnummer		Poststed	
Dato		Underskrift	

Festlege	
----------	--

Eventuelle utfyllende opplysninger

Undertegnede bekrefter at denne brukeren har vedtak om helsetjenester i hjemmet og oppfylder kravene for å ha rettigheter i den offentlige tannhelsetjenesten.

Vedtaksdato		Vedtak gyldig til og med dato	
Avdeling/zone		Underskrift saksbehandler/kontaktperson	
Dato			
Kontaktperson i kommunen		Telefon	

Samtykket kan når som helst trekkes tilbake

Fra Tannhelsehjelpens nettside

Gjennom Tannhelsehjelpen får helse- og omsorgspersonell nettopp den kompetansen de trenger for å kunne utføre god og riktig behandling av munnhulen. Dette gjøres ved hjelp av digitale veiledere i tann- og munnstell samt et kartleggingsverktøy.

Samtidig kan tannklinikkene via samhandlingsløsninger i plattformen aktivt bistå arbeidet på institusjonene uten å fysisk måtte reise ut.

Digital kompetanse og samhandling for munnhelse

Tannhelsehjelpen knytter den offentlige tannhelsetjenesten sammen med helse- og omsorgstjenesten for å gi trygge og gode tjenester for pasientene, uavhengig av lokasjon.

Kilder:

[Forebygging og behandling av underernæring – Helsedirektoratet](#)

[Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m. \(helse- og omsorgstjenesteloven\) - Lovdata](#)

[Forskrift om kvalitet i pleie- og omsorgstjenestene for tjenesteyting etter lov av 19. november 1982 nr. 66 om helsetjenesten i kommunene og etter lov av 13. desember 1991 nr. 81 om sosiale tjenester ... - Lovdata](#)

[Lov om tannhelsetjenesten \(tannhelsetjenesteloven\) - Lovdata](#)

<https://www.helsedirektoratet.no/tema/tannhelsetjenesteloven/tannbehandling-til-pasienter-i-gruppe-c>

<https://ks.afk.no/api/File/GetFileDocument?entityId=12127> (Samarbeidsavtale)

[Skjema for samarbeidspartnere - Akershus fylkeskommune \(afk.no\)](#)

<https://dokumentbibliotek.afk.no/document/832> (gruppe C1)

<https://dokumentbibliotek.afk.no/document/833> (gruppe C2)

[handbokimunn-ogtannstell.pdf \(vtfk.no\)](#)

[Tannhelsehjelpen](#)

Takk for oppmerksomheten!

rigmorm@afk.no

Foto: Shutterstock, Natali Terr